

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTĂ BISERICESCĂ, ȘCOLARĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

ABONAMENTUL:

Pe un an ..... 20 coroane.
Pe jumătate de an ..... 10 coroane.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ:
DUMINECA.

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA:
Arad, Strada Deák Ferenc Nrul 35.
Telefon pentru oraș și comitat Nr. 266.

Invitare la abonament.

Rugăm abonații noștri, onorata noastră preoțime și învățătorime, să stăruie pentru făgăduirea organului nostru în cercuri cât mai largi. În schimbul sprijinului material și moral, de care se bucură foaia noastră, ne vom năzuici și noi, ca ziarul nostru să corespundă tuturor așteptărilor îndreptățite ale publicului cetitor. Abonamentul care face

Pe un an ..... 20 cor.
Pe 1/2 an ..... 10 cor.
Pe 1/4 an ..... 5 cor.

se trimite prin mandat postal la Administrația tipografiei diecezane, Arad, Strada Deák Ferencz. Numele abonentului, locuința și poșta ultimă, să fie scris corect și legibil.

Administrația.

Statificare de școli.

Ziarele din capitală înregistrează cu vădită bucurie și satisfacție, că ministrul cultelor și al instrucțiunii publice intenționează a statifica 200 de școli confesionale, mai ales greco-orientale, din comitatul Hunedoarei. Demersurile necesare s'au și luat deja și decurg în deplină ordine.

Deci fără să existe vre-o lege specială, prin care factorii legislativi ai țării să decreteze statificarea tuturor școlilor confesionale din patrie. Dl ministru al cultelor și al instrucțiunii publice, folosindu-se de puterea excepțională, ce i-s'a dat guvernului pe durata stărilor de războiu, prin ordinațiuni desbracă biserica noastră de podobeale ei: de instituțiile culturale, ce le-a înființat și susținut cu mari jertfe pentru luminarea și creșterea credincioșilor ei în spirit creștinesc și patriotic.

Cunoscând sistemul și împrejurările eram pregătiți la o asemenea rezolvire a problemei noastre culturale. Cine a urmărit cu atenție debaterile și frământările din comisia așanumitului vot universal, și-a putut câștiga convingerea, că procesul de statificare a școlilor noastre populare nu se va mărgini la părțile dela periferii, pentru a se forma granițe culturale, ci-și va face cursul său peste toate ținuturile locuite de credincioșii bisericii noastre. Datu-ci-s'a tristul prilej de a constata și de năstădată, că instituțiile noastre culturale, garantate în existența lor prin legile patriei

noastre, au devenit obiecte de târguială între „reacționari” și „democrați”. Dl ministru de justiție pentru a clădi puntea compromisului dorit în re guvern și opoziția în majoritate, ofere „între aprobări vii și generale” reacționarilor, în schimbul unor concesiuni ce le-ar face proiectului din desbatere, statificarea fără amânare a preparanților noastre. „Trebuie să le prefacem în școli de stat — zice dl ministru — fără nici o excepție și fără a lua în seamă nici un fel de sensibilitate confesională. Și până la introducerea instrucțiunii de stat pe toată linia să i-se deie drept guvernului ungar de a putea preface în școală de stat, fără nici o motivare orice școală, de orice categorie”. La rândul său dl ministru al cultelor și instrucțiunii publice promite, că nu peste mult va prezenta camerei „reforme pe terenul cultural politic, cari vor servi scopurile statului național nu numai prin oprimarea instrucțiunii contrare națiunii, ci și în mod pozitiv prin exploatarea intensivă a efectului educator al școlii”.

Școlile noastre confesionale li-se cântă deci prohodul. Laurii ce i-au câștigat și îi vor câștiga, pe vastele fronturi de războiu fiii neamului și ai bisericii noastre, crescuți de aceasta mamă bună și ocrotitoare și fiica ei, școala confesională, în frica lui Dumnezeu, alipire față de tron și iubirea gleei strămoșești, se prefac prin vrăji și descânțete în tot atâtea cununi de spini pentru noi și urmașii noștri.

Să se știe însă, că neamul românesc din aceasta patrie n'are nici un motiv să se considere pe sine de învins. Faptele vitejești, ce le-a săvârșit pe câmpul de onoare vor forma tot atâtea garanțe și nădejdi, că în era păcii și a dreptății, ce va să vie, e imposibil să avem soarta amară a învinșilor, ci dimpreună cu toate popoarele de sub gloriosul sceptru al Habsburgilor va trebui să gustăm și noi din fructele biruinței, câștigate și cu sângele și avutul nostru.

Se lucră cu zel, cu energie la statificarea școlilor noastre confesionale, să nu ni-se iee în nume de rău însă, dacă nici noi nu vom fi lași și netrebnici, ca să nu ne apărăm avutul nostru bisericesc și viața noastră sufletească. În oflarea și aplicarea mijloacelor legale de mântuire a lor vom avea pururea înaintea noastră și vom propaga neîncetat adevărul „că nimenea nu poate păcătui în contra bisericii și în contra așezămintelor șale nestrămutavere, în contra libertăților și drepturilor autonome garantate prin lege, fără a păcătui totodată și în contra adevăratelor interese cul-

turale ale poporului nostru, fără a păcătui totodată și în contra intereselor vitale însăși ale patriei”. (Vorbirea lui Alexandru de Mocsonyi la congresul electoral din 1898.)

Zile triste din viața lui Moise Nicoară.

1815—1825

(Urmare).

Scrisoarea aceasta — cu mânia care clocoțeste într'însa și cu îngrijorarea ce o vedește, că va fi adus în situația de a-și pierde stăpânirea de sine — a scris-o Nicoară îndată după incidentul, pe care l-a avut (în 27 Iulie) cu Cernovich, pretore în Arad, sub îndemnul revoltei care-l stăpânea. Amănuntele acestei întâmplări ne învie încălta înaintea ochilor sufletești tabloul oamenilor, în mijlocul cărora trăia Nicoară, în convenirile și convorbirile lor zilnice.

Erau într'o oada a birtului „La trei crai”, (demolat înainte cu vre-o 12 ani), unde luau masa intelectualii Aradului. De o parte, la masă, e Nicoară cu medicul regimentului de cavalerie „Kienau”, stationat în Arad. La celalalt capăt se așează Cernovich cu un strein din Terziopol (Szabadka). Acesta vorbește despre Bulgarii de acolo, cari sunt catolici și au limba slavonă — veche în biserică și în călindarul vechiu. — Ar trebui un singur călindar, zice Cernovich; drept avea Napoleon că voiă să facă o singură religie. Și aceasta s'ar putea face, dacă ar voi preoții, dar aceștia, în interesul lor, se opun. „Și când popa, ori vlădicul lui, zice Valahului...; ce nu e în stare să facă acel țaran valah? (az a paraszt oláh)”. — Streinul observă, că îi cunoaște și el pe Români și i-a găsit oameni buni și primitivi la toate. — „Ba zău nu-s buni, blăstâmații (de bizon nem jó az ebat)“ replică Cernovich. — Streinul: „Intrucât le lipsește cultura; ci să fie preoții lor învățați și să le dea învățătură (Românilor), și am vedeă că au însușiri (talenta), și dacă sunt crescuți, au capacitate la toate”. — Cernovich: „Ba din ce sunt mai educați (cvalificați), cu atât mai mari... (un cuvânt injurios) sunt”.

Aici Nicoară se întoarce către Cernovich și-l face atent, să nu vorbească în mod așa de nedemn despre un neam întreg, căci cuvintele lui sunt jignitoare pentru oameni cari sunt de față. Atâtea așteptă acela. Se repede cu injurii și cu amenințări asupra lui Nicoară, ca și asupra unui răufăcător, care n'are dreptul de a se arăta între oameni. Nicoară face comitelui arătare despre ceea ce întâmplă și cere satisfacție pentru injuria suferită. Arătarea atinge și un alt incident al lui Cernovich, cu care ocazie fu pălmuit de un grec, iar Nicoară îi promite pretorelui și din partea sa așa ceva, dacă nu i-se va face dreptate.

La provocarea comitelui, Cernovich răspunde cu o replică disprețuitoare, vorbind de sus: Acest „vagabond” (homo vagus) care poartă „pata rușinoasă” a răsculării poporului românesc im-

¹⁾ Actele cancel aul. ungare an. 1819 Nr. 12344. Sub acest Nr. sunt toate actele privitoare la această afacere. — Povestirea celor întâmplări e după arătarea lui Nicoară.

potriva clerului sârbesc, și îl cunosc ca atare toate oficiile publice, și „a cărui petrecere aci ca om vagabond“ fără nici o ocupație oficioasă, fără nici o subsistență legală, o recomandă atenției comitelui; acesta e acum capabil de a face orice numai să mai stoarcă bani dela „rustica plebe valahică“. Spre scopul acesta e gata să vatem și oameni „cu oficiu mai înalt“ (adecă pe el, pretorele). Acuză lui e mincinoasă și falsă („insincera“); el i a zis numai, să nu se amestece — om pătat cum este — în vorba altora, și să se care (aufferat se) din casa cu oameni, dacă nu se poate lăsa de instigări. Acest om, care seduce „bunul popor valah“ (!) și nu mai știe nici de pietate față de părinți, căci a împins în nenorocire și mizerie pe tatăl său „care mi s'a plăns mie, în genunchi și cu ochii plini de obidă (gementibus oculis)“ — acest om „vrednic de disprețul tuturor“ a îndrăsnit să-l insulte pe el și oficiul lui, și să provoace încă și amintirea grecului care l-a palmuit. Din toate acestea rezultă: a) Acest „vagabond“ trebuie „supus unei investigații stricte“: pentrucă stă el aici și din ce trăește? b) Va da satisfacție pentru insulta adusă lui și oficiului, cu acuza cea mincinoasă. c) Citează paragrafii pe baza cărora trebuie pedepsit, pentrucă a amintit de afacerea cu grecul (cu „pedeapsa pentru delict de limbă — poena emendae lingvae“).

Pentru controlarea celor două expuneri (a lui Nicoară și a celui pârît de el), dau în notă²⁾ în original, fasiunea martorilor, care ne convinge dela prima vedere — și prin stilul ei și cu arătarea faptelor — că expunerea lui Nicoară e cel puțin foarte aproape de adevăr, iar a lui Cernovich cuprinde — în stil și îndreptare — nu indignarea justă a omului jignit, ci dosa obicinuită de înșăgărire și obrăznicie.

(Va urma.)

D. Ioanovicu.

Sinodul protopresbiteral al Șriei.

— Momente mai însemnate. —

Sinoadele protopresbiterale sunt miniatura sinoadelor eparhiale. Este interesul bisericii ca și despre sinoadele protopresbiterale să se publice rapoarte în chestiile mai importante, ca deputații sinodului eparhial, cari poartă interesul bisericii la inimă — și nu numai pe buze — să se prezinte în parlamentul de cezei cu un fel de pregătire, spre a nu fi surprinși în anumite afaceri fie în plen, fie în comisuni.

Sednța sinodului protopresbiteral al Șriei s'a ținut la 4 l. c. sub conducerea pâr. protopop M. Lucața, care prin o introducere aleasă ne-a arătat însemnătatea acestor sinoade, stăruind pentru o conlucrare armonică spre binele și consolidarea bisericii naționale.

Constatăm faptul îmbucurător că membrii s'au prezentat în număr de ajuns, iar comitetul, epitropia și diversele comisuni s'au ales cu aclamație.

Din singuraticile rapoarte aflăm că în decursul anului 1917 populația a scăzut cu 150 suflete, între cari nu sunt socotiți ostașii căzuți pe diferite fronturi; „flere possumus, juvare non“.

²⁾ „Alább irtak bizonyosgot teszünk, hogy mi folyó évi jun us hónap 27-kén T. Mátsai Csernovits István sz. bíró urnak az három kerályoknál ebédélvén, ugyan akkor félre állván Moises Nicora nevű, hal gátván, hogy velünk tisztelt Csernovits ur hol egy hol más tárgyról beszélgett, amint efféle publikus ebédeknei történni szokott, elhozott Csernovits ur által, mely jó és hasznos lenné, ha közönséges kalendárium behoztatná, és hogy ezzel az egész monarchia sokat nyerne, melyre az mondatódott, ezt elérni mindaddig még az oláhok papjaik qualificatusabbak nem lesznek, nem lehetne; de az oláhok nagy talentoma is általjában dicsértetett; melyre Csernovits ur azt mondta, hogy me tiül qualificatusabb, annyival rosszabb, mely mondasát későbbre ezen szavakkal: ha a rosszásra hajlandó, kifejezte; melyre Moises Nicora magát a beszédünkben kevervén és Csernovits urat intvén, hogy ne szollana egy egész nemzetről oly alávaló módon, hogy a qualificatus oláh rossz ember, a ki beszédünket tekervényesen elforgatni akarván, Csernovits ur által megpiron-gattatott, hogy ne keverné magát közzénk oly rossz ember aki a fejjöbb parancsolatoknál fogva is notatus és aki tsak a szegény együgyü néptül való pénzsarolásból elősködik, nem is érdemelne, hogy betsületes emberek társaságokba bocsáttasson, de arra sem nyugodván meg Moises Nicora, K és F. urak által meg is intetett. ne keverné magát Nyikora mások beszédébe es ne bánstan Csernovits urat, de az oláh nemzet ellen, vagy annak pallérozatlanságáról semmit nem szökött, bizonyítottuk és nevünk aláírásával erősítjük“. — Medicul regimentului nu scálește

Cu durere s'a luat la cunoștință moartea învățătorului Abrudan din Arăneag și Halmăgian din Pâncota.

La susținerea scoalelor noastre statul contribuie cu 8423 cor. iar parohiile cu 60.000 cor anual.

Încât învățătorii noștri recvirează, împart făină, petrol, zahăr respective ajută administrației cele mai multe școli vegetează, iar o școală din Pâncota și una din Măderat nu funcționează de loc.

Numărul celor ce știu ceti și scrie, exprimat în procente este de 57. E de notat că protopresbiteratul Șriei are rol conducător în cele școlare, ce va fi mai la periferii vom afla din din statistica generală a sinodului eparhial. În 50 de ani de constituție am ajuns deci la jumătate de carte, peste alți 50 ar fi să fim cam toți cărturari. În decursul anului s'au ivit și 5 cazuri disciplinare învățătoresți și 1 preoțesc.

Ca simptom îngrijitor e de relevat faptul, că numărul căsătoriilor pur civile s'a ridicat la 206 în 16 comune din protopopiat, aceasta împrejurare dovedește că poporul se înstrăinează tot mai mult de biserica străbună, iar preoții de altă parte nu-și împlinesc datoria destul de conștient.

Activitatea pastorală atât de varie lasă mult de dorit în chestia acesta.

În fine apoi nu ne-a înveselit faptul că unii dintre învățătorii noștri confesionali nu observă prescripțiile bisericii noastre, și astfel nu contribuie la întărirea sentimentului religios în popor și în fața elevilor, când în butul tuturor ordinelor mai înalte, nu sărută icoana, nu se miruesc la praznice și nu se cuminecă.

Nainte de încheiere s'a făcut apoi propunere că sinodul să stăruie pentru dotarea co-răspunzătoare a învățătorilor noștri prin adause de scumpete, iar preoțimea cere pe calea superiorității dela guvern dublarea congruei și a quinquenalelor pe darata scumpetei; iar pentru o educație în spirit bisericesc a pedagogilor noștri s'a cerut intervenirea Ven. Consistor pentru de a providea după putință și catedrele dela pedagogie cu profesori-preoți, după sistemul bisericeii gr-cat., unde nu există neînțelegeri între preoți și învățători.

În speranța că pacea dintre state va aduce pace și înțelegere și în sinul bisericii noastre pâr. protopop salutându-e de despărțire încheie ședința, iar pâr. Filip Leuca resalutând în numele tuturor pe șeful tractual pentru duhul și activitatea dezvoltată pentru înaintarea bisericii și școalei noastre ne respirăm fiecare la ale sale.

Natanail.

Sinodul protopopesc al Beiușului și fondul preoțesc de pensiuine.

Împrejurările de traiu ale preoțimei din dieceza Aradului, exigențele vieții și îngrijorarea pentru ziua de mâne, au pus în discuție de mai multe ori regularea fondului de pensiuine. Superioritățile bisericești competente dând ascuțare dorințelor juste ale preoțimei au aprobat „Statutele“ fondului cu modificările, ce le-am aflat potrivite pentru asigurarea zilelor de bătrânețe și neputință ale noastre și ale familiilor noastre. Chiar în sesiunea din anul trecut a sinodului eparhial s'a pus pe baze noi augmentarea fondului și în consecință și regularea pensiunilor. Pe lângă urcarea taxelor fundamentale s'a mai introdus obligamentul, ca și parohiile să contribuie anual cu o taxă de 24 cor. la sporirea fondului. Ni-se cuvenea acest procedeu, ca să fim alături de învățătorii confesionali, pentru cari parohiile deasemenea contribuiesc cu o taxă de 24 cor. anual în fondul regnicolar de pensiuine.

Nu putem spune însă, că nu se vor ivi alte necesități cari vor cere alte îmbunătățiri și pentru noi preoții, și prin urmare va veni o vreme când de nou va trebui să se facă modificări în „statutele“ actuale.

Fondul prezintă un capital considerabil. Chivernisirea lui se face pe baze solide, mulțumită Prea S. Sale dlui episcop Ioan I. Papp, care, cu îngrijirea părintească și dragostea, ce o are față de viitorul nostru, în decurs de mai multe decenii, a căutat și caută și azi cum să afle noi isvoare de sporire, ca astfel să ne tindă cu mai

multă dărnicie răsplata muncii de păstori și drumători ai satelor.

Din împrejurările mai sus atinse, sinodul protopopesc al Beiușului s'a simțit îndemnat să face propunerea, care, negreșit, va formă obiect de discuție în sinul preoțimei, anume: ca preoțimea să nu fie împărțită în clase, ci toți să aibă egali îndreptățiți la fondul de pensiuine. Fie că dacă aceasta propunere va fi îmbrățișată opeștoată căldura în cercurile preoțești și dacă s'ar va da o soluție norocoasă, atunci și taxele fundamentale precum și cele anuale ar fi pe albuș toți la fel.

În cazul acesta § 8, punct c) și d) ar din vigoare. Tot așa §§ 10 și 12 ar suferi esențiale schimbări, spre mulțămirea deplină a îndreptățiților preoțimi.

Motivele din care s'a plămădit aceasta și bi-punere și interesare a sinodului protopopesc merită toată atențiunea, fiind temeinice și raionale. Mai nainte de toate se cuvine să ascultăm de glasul comunelor bisericești sărace, cum s'ar în majoritate cele din Bihor și din părțile hmagiului.

La fixarea taxei de 24 de cor. s'a impus o datorință obligatoare pentru toate comunele fără a considera de sunt în o situație materială ordonată, ori de au un număr corespunzător săi. Creștinii, cari să poată asigura resursele de existență ale parohiei. Firește deci, că în astfel de împrejurări și lor trebuie să li se asigure drepturi egale cu datorințele, la cari sunt supuse unii le satisfacă. Dacă se respectă acest principiu nu-i voie să se facă deosebire între preoții din satele sărace și între cel din satele bogate. Dintre altă parte aceleași datorințe au toți preoții, de ce dar nu li s'ar recunoaște drepturi egale măcar pentru zilele de bătrânețe, când eșind Flori-pensie, să fie mai scutiți de griji și neajunsuri de f.

În oficiul preoțesc cu toții avem cauze de duse stule să fim nemulțumiți cu felul cum sunte de r-salarizați. Pentru câți numai poartă oficii publice se fac îmbunătățiri conform împrejurărilor de r-numai nouă nu. Adevărat, că superioritățile bisericești îndrumă parohiile să se îngrijească de r-noi, dar suntem siguri, că puțini vor avea mămen

Statul țarăș dacă a făcut deosebire între preot și preot, are resoanele sale de ordin politic și economic. Nu împărtășesc vederile, ca dela stă să așteptăm totul, plătindu-ne ca pe funcționarii săi. La din contră să ne ferim cu desăvârșire de funcționalizarea preoțimei. Cadrele activității noastre n'ar mai avea puterea de educație și nită de până acum a credincioșilor.

Dacă deosebirile de salarizare a preoțimii și au motivele sale, legale ori nelegale, și ni s'atârătoare de voința noastră, de ce n'am ridicat bierile deosebirilor noi de noi, acolo, unde to să atâră dela noi? Suntem frați, nutrind aceleași neajunsuri, desăvârșescă-se armonia în mijlocul nostru!

Fondul de pensiuine este un bine comun al preoțimei, la acest bine fiecare să aibă drepturi egale.

Asta pentru prezent. Pentru viitorul nu că îndepărtat institutul teologic să se organizeze astfel, încât clericii să aibe pregătirile necesare de opt clase. În aceasta privință, e păcat că planului ideal întocmit de profesorul Dr. Lazăr Iacob nu i-s'a dat importanța cuvenită.

Am spus aceste păreri cu gândul că cei chemați au cuvântul.

Raportul general

al oficiului protopopesc ort.-român al Oradei mari, despre activitatea dezvoltată în cursul anului 1917.

I. În general.

Raportul anului precedent l-am încheiat cu dorința, ca cel puțin acest raport să l pot prezenta în mijlocul păcii prea dorite. Dorința însă dor a rămas, căci — cum știm — nu numai se ușoreze stările, dar — durere — în toate direcțiunile, fie morale sau materiale, s'au agravat și în fața realității stăm sguduți atât ca națiune cât și ca biserică. Dar să avem deplină încredere în principiul depus în sf. Scripura. Dacă de fapt, stările actuale provin dela Dumnezeu nu putem lua lupta cu ele, dar dacă acestea provin dela oameni, atunci au a se prăbuși, și învinge adevărul.

și. In viața bisericei noastre mai restrânse, în Biharea, este de remarcat, că Ven. Sinod în parohial a ales de vicar episcopesc pe P. C. Sanaș Roman Ciorogariu, care la 3 Octombrie n. ob. 1917 a fost introdus în oficiul și beneficiul său. Pentru aceea ocaziune subscrierul l-am felicitat și să i numele tractului.

Cu adânc regret anunț Ven. Sinod prototătopesc, că doi foști valoroși membri ai acestei venerabile corporațiuni, precum și membrii ordinari ai scaunului protopopesc, parohii Dimitrie Petru din Cheresig și Georgiu Pirtea din Peterd, au trecut la cele vecinice.

Primul era un preot octogenar, plin de evăpăia dragostei față de instituțiunile noastre, îndistins din partea arhierului nostru, — pentru născut să altruistă, depusă pe altarul neamului și bisericeii — cu brău roșu. Dănsul a ridicat parohia din Cheresig, din starea ei umilă de mai înainte, la o stare înfloritoare, edificând de 2 ori biserica, școala, casa parohială prin colectă în streprinsă de dănsul, luând la vrăsta bătrânețelor — când altul și-ar fi cerut partea de odihnă — tociagul, umblând din oraș în oraș, pentru adunarea ofrandelor.

Al doilea era un tânăr, dar cu ambițiune, terisă satisfacă dorințele păstorilor și superiorilor or săi. Și aceasta a făcut tot, ca biserica sa care e stă în față cu o altă biserică favorizată de soarte, felisă poată rivaliza. În raportul anului trecut a fost pomenit numele adormitului nostru frate ca a se unuia, care pentru proiectatul orfelinat din Sibiu, din singură parohia sa a adunat aproape a 4-a parte din suma de 4000 cor. cât s'a adunat în tractul întreg.

În legătură cu acestea, îmi țin de datorință să pomeni și pe fostul nostru învățător în Rontău, Florian Paptămaș, care asemenea sutelor de mii de fii credincioși ai țării, nimerit de un glonț dușman, pe frontul italian, departe de ai săi și de neamul său, a căzut cu cinste pe câmpul de războiu.

Dorindu-le somn lin, și să aibe parte de bifericirea vecinică, să zicem cu toții — exprimându-ne condolența prin sculare — în veci pomărmănenirea lor.

În locul celor doi membri ordinari, Ven. Sinod va avea să aleagă 2 membri în scaunul protopresbiteral.

II. In special.

I. Afaceri privitoare la războiu.

Biserica noastră și în al 4-lea an de războiu, a jertfit tot ce a avut, pentru reușita războiului.

N'au fost destule jertfele de sânge, sângerând pruncii, frații noștri pe diferite fronturi, dar ni s'au luat, și am dat și clopotele dela biserică, ca din acelea, cari chemate erau să sune după miezul nopții, înainte de revărsatul zorilor, să adune pe cei credincioși la mărețul act al învierii Domnului, să se toarne tunuri, care să sfărșească opera omenească de sute de ani, să prăbușească tot, ce mintea omenească a putut crea în veacuri, să împartă moarte aceluia, cari încă abia au trăit.

Dat-am nu numai sângele, ci și avutul nostru. Dovadă, că credincioșii bisericeii noastre au contribuit cu însemnate sume la subscrierea împrumutului de războiu, dând și parohiile — ca corporațiuni morale — tot banul disponibil. Tasul ostașilor — dispus încă în anul 1915 de către Preasfințitul nostru episcop diecezan Ioan I. Papp — se poartă și astăzi în bisericile noastre, administrând în anul expirat suma de aproape 1000 cor.

Durata prea lungă a războiului însă — cum mi s'a raportat din partea oficiilor parohiale — demoralizează poporul. Pe cât s'a văzut la începutul războiului, deșteptarea sentimentului pios, acum, în al 4-lea an, moravurile s'au sălbătăcit, infectat, oamenii încep a nu da nimic pe ce este creștinesc și nu e mirare, că oamenii de a un timp s'au împietrit la sentimente.

Aici, și în această direcțiune avem să muncim, pentru readucerea poporului la cele bune.

Pentru câștigarea datelor pozitive de războiu, ce privesc biserica și școala, Preaven. Cons. metropolitan, în nădejdea că războiul va fi sfârșit în anul 1917, a trimis fiecărei parohii blanchetele de lipsă, acelea s'au și îndeplinit, dar înzădar, căci continuându-se războiul, datele acelea n'ar fi fost complete. Acelea se vor putea compune numai dupăce adevărata pace va fi sălășluită.

(Va urmă.)

Contribuiri pe seama „Asociațiunii“.

Pe seama instituției noastre culturale, care de prezent, în urma războiului îndelungat, are a se lupta cu mari greutate de ordin financiar, și îndeosebi pe seama școlii civile de fete împreunate cu internat și pentru reeditarea și urmarea mai departe a „Bibliotecii populare“, s'au făcut în timpul din urmă câteva contribuiri atât din partea unor institute de credit, cât și din partea câtorva particulari cu pricepere și tragere de inimă pentru interesele obștești.

Anume, dintre institutele de credit au contribuit: „Economul“ din Cluj 2000 cor din care 1000 cor pe seama fondului neatacabil al școlii și 1000 cor. pentru editarea „Bibliotecii populare“. „Lumina“ din Sibiu 300 cor. pentru fondul școlii de fete. „Arieșana“ din Turda 150 cor. „Crisăna“ din Brad 150 cor. „Vulturul“ din Diciosânmărtin 50 cor. „Armonia“ din Cinculmare 25 cor. „Băuățana“ din Bucovăț 10 cor. Total 2685 cor.

Particulari: Gavril Precup, profesor în Blaj 1000 cor. A. Bârseanu, profesor în penziune, Sibiu 1000 cor. Dr. Liviu Micșa, avocat în Dej, întru amintirea neuitatei sale soții născ. Lucreția David, pe seama școlii civile de fete 1000 cor. Dr. Amos Frâncu, director de bancă, Cluj, printru amintirea iubitei sale mame 200 cor. (din care 100 cor. pe seama fondului școlii și 100 pentru „Biblioteca populară“). Dumitru Banciu, farmacist, Săliște 200 cor. Ioan Chirca, notar comunal în Săliște, și dna Ana Chirca 200 cor. Samoilă Crăciun, proprietar, Doștat 200 cor. Dr. Aurel Novac, avocat, Biserica-albă 100 cor. Andreiu Boboroni, proprietar, Biserica-albă 100 cor. Iordache Roșca Căpitanu, comerciant, Săliște 100 cor. Florian Cocian, avocat, Domnii 50 cor. Gherasim Serb, asesor consistorial, Arad 40 cor. Basiliu Suciu, v.-protopop, Căpușul-de-Câmpie 40 cor. Dr. Mihail Gropșianu, avocat, Oravița, întru pomenirea nepotului său Mihail Borcian din Sasca-montană, căzut pe câmpul de onoare 30 cor. Nicolae Popovici, preot, Alibunar 30 cor. Teodor Harșianu, paroh, Chimitelnic 10 cor. Total 4400 cor.

Relevăm îndeosebi, cu deosebită mulțămă și recunoștință, frumoasa contribuție a institutului „Economul“ din Cluj, a cărui Direcțiune a aflat de bine a decide, să propună adunării generale, ca în fiecare an să pună la dispoziția „Asociațiunii“ suma de 1000 cor., din care jumătate pentru fondul neatacabil al școlii și jumătate pentru edițiile din „Biblioteca populară“; totodată a hotărât, ca în fiecare an să se aboneze pe seama cabinetelor de lectură parohiale, întemeiate de „Economul“, câte 200 exemplare din numerii „Bibliotecii populare“, ce vor apărea, iar funcționarii, membrii direcțiunii și ai comitetului de supraveghiere ai institutului s'au obligat a contribui în fiecare an cu 1% a apunțamentelor, ce le revin de drept, cu destinația, ca rezultatul să fie împărțit în părți egale pentru necesitățile curente ale școlii civile de fete și pentru „Biblioteca populară“.

Avem firma credință, că acest frumos exemplu al institutului „Economul“ și al factorilor ei conducători va fi urmat și de celelalte institute de credit românești din patrie, și în genere, că publicul nostru va ține seamă, și în împrejurările grele de acum, de însoțirea noastră culturală și de instituțiile întemeiate de dănsa.

Sibiu, 18 Martie n. 1918

Biroul „Asociațiunii“.

INFORMAȚIUNI.

Regele pentru copii. Maj. Sa regele nostru Carol a dat în mai multe rânduri probe de simț social și umanitar. Mai nou la inițiativă și conform programului stabilit de Maj. Sa, s'a pornit o acțiune pentru salvarea copiilor din orașe, unde lipsurile și mizeria, provenite din stările de războiu, primejduesc sănătatea și viața generațiilor viitoare. Spre scopul acesta se vor institui organe oficioase, atât la noi cât și în Austria, cu îndatorirea de a se îngriji de plasarea copiilor în lunile de vară pe sate, unde pot avea aer curat, raze de soare și hrană mai multă și mai nutritivă.

Urmările războiului. Lupta disperată pentru existență și mizeria împinge la păcate tot mai

mulți oameni și ce e mai dureros chiar și dintre copii, speranța viitorului. La tribunalul din Budapesta s'a pertractat — precum afirmă presidentul Balogh György — în curs de două luni 1560 de delictе comise de minoreni. Până când în clasele sociale, pe cari ravagiile economice ale războiului mai simțitor le-a atacat în existență, se răstoarnă cu încetul ordinea morală și legală, în cluburi, cafenele și localuri private, închiriate de cei ce ușor și fără trudă au ajuns la averi, pentru baccara și macao, e viață fără griji, veselie și voe bună.

Decadența moravurilor. În Praga și Viena poliția a descoperit localuri secrete, în cari bărbați și femei din toate clasele sociale, petreceau nopțile cu jocuri hazardate de cărți, în sume atât de mari, încât întreceau și pe cei mai vestiți cartofori. Proprietarii, cari-și cedau locuințele pentru aceste jocuri încassau pentru o singură seară o arândă de 8000 cor.

Moaștele sfântului Dumitru din București. Într-o noapte furtunoasă din luna Februarie, niște făptuitori lipsiți de Dumnezeu au furat sicriul de argint cu moaștele sfântului Dumitru, care se păstra în biserica sfintei mitropolii din București. Imdată s'a pornit cercetare și s'a constatat că sicriul furat a fost transportat de un automobil. Autoritățile germane din București au trimis pe urma făptuitorilor jandarmi germani, cari a doua zi au și găsit sicriul cu moaștele sfântului. Sicriul a fost adus la locul lui cu mari ceremonii. Insuș mareșalul german Mackensen, împreună ce statul major, au ieșit la marginea orașului întru întâmpinarea sicriului, pe care l-a însoțit apoi până la biserica sfintei mitropolii. Locuitorii Bucureștilor au mers în procesiune pe urma sicriului și la toate bisericile s'au tras clopotele în tot decursul procesiunii.

Nu se spune, cine au fost făptuitorii furtului.

Câți copii nu umblă la școală? Ministrul învățământului ne dă de știre o veste dureroasă. Anume în aceste timpuri grele, în țara noastră nu umblă la școală un milion de copii, fiindcă nu sunt destui învățători. Învățătorii sunt și ei duși la oaste, nu e deci cine să-i înlocuiască. Neștiința scris-cetitului e mare plagă pe țara noastră. Ar fi bine deci, ca să se ieie dispoziții încă de cu vreme, ca măcar în noul an școlar, copiii să nu rămână fără învățătură. În schimb părinții să-și trimită copiii la școala redeschisă și la biserică, căci vai, cât de greu e acum pentru acei soldați, cari nici o epistolă nu sunt în stare să scrie de pe front iubiților lor de acasă.

Doi boi — un milion de coroane. Un bulgar din apropierea Budapestei, cu numele Radu Vlăduț, — seriu zierele din capitală, — a cerut pentru doi boi ai săi, dela negustorul de vite Fogul, un preț de un milion de coroane. Negustorul a încercat să explice omului, că un milion însemnează o sumă atât de mare, încât poți cumpăra cu dânsa o turmă întreagă de vite chiar și în vremuri de scumpete. Vlăduț a mai lăsat ceva din preț, și a cerut 20 coroane de chilogram pentru boii săi. Fogul ca să-și răsbune asupra bulgarului lacom de bani, l-a denunțat pentru scumpirea prețurilor. Poliția a osândit pe Vlăduț să steie în închisoare 15 zile, sau să plătească 900 coroane amendă.

Mișcarea populațiunii în Ungaria în 1917. În anul 1817 s'au încheiat în Ungaria 81.250 de căsătorii, față de 68.355 în 1916. Cu tot sporul acesta, numărul căsătoriilor s'au redus cam la jumătatea celor din vremuri de pace. Nașteri au fost 311.304, față de 333.551 în 1916. S'au redus și cazurile de moarte; numărul lor total a fost de 417.508, cifră, ce reprezintă, de sine înțeles, numai cazurile de moarte în sinul populațiunii civile. Ca rezultat final, bilanțul populațiunii civile pe 1917 se încheie cu o pierdere de 106.204 persoane.

Mulțămă publică. „Societatea studenților dela institutul teologic gr.-or. român din Arad“ mulțamește și pe calea aceasta doamnelor Maria Cosma, văd. Waltner, Livia Dr. Cosma născ. Goron și Marica Bolcaș iunior din Beiuș — pentru sprijinul dat — înscriindu-se membri fondatori, — iar doamnei Lucreția Chioreanu (din Beiuș), înscriindu-se membru ajutor. Arad, din ședința a VII-a ordinară, ținută în 10/23 Martie 1918. Valeriu Jurca, v.-preș. Emil Petrovici, secr.

Concedierea soldaților pentru lucrul câmpului. Ministrul de honvezi a dispus, că soldații recon-

valescenți, întru cât starea sanitară le permite, pot fi concediați pentru lucrul câmpului.

Provederea populației cu ghete în Germania s'a aranjat astfel: Dela 1 Aprilie fiecare locuitor are drept și își poate cumpăra cu bilet o singură pereche de ghete la an. Bilet pentru încălțăminte nouă poți obține, dacă n'ai de fel ghete și dacă în schimbul celor nouă se dau o pereche de ghete vechi.

Insoțirea „Hangya“ a realizat în cursul anului 1917 un venit brut de 7,980.000 cor., curat de 1,820.000 cor.

Nou recensământ. Guvernul a luat măsuri pentru a face numerarea oficială a populației civile din țară pe ziua de 15 April 1918. Conscrierea se va îndeplini în zilele de 16—20 April a. c. Ținta acestei lucrări este regularea alimentării publice după un plan satorit. — În același timp se vor conșcri și vitele, oile, porcii și caii. Lucrările, împreunate cu recensământul, se vor încredința mai ales învățătorilor, cari sunt îndatorăți, pe lângă o retribuție separată, să le îndeplinească.

Eroare de tipar. În raportul nostru despre Sinodul protopresbiterat din Vinga, publicat în numărul trecut, s'a strecurat o greșală de tipar. Bani de cortel, votați de Sinod pentru viitorul protopop fac 800, nu 300 cor., precum s'a publicat.

Poșta redacției.

Amic. T. „Biserica și Școala“ e organul și al preoției diecezane, deci articoli, cari ridică prestigiul preoției, apără și promovează interesele ei, sunt totdeauna binevenite. Un lucru cerem însă: Să fie scriși în mod obiectiv și cu demnitate ce ni-o impune greutatea vremurilor și caracterul ziarului nostru.

Păr. E. C. în C. Se va publica. Mulțămim pentru cuvintele de dragoste frățească și Vă rugăm să ne păstrați și în viitor prietenia veche, pe care noi n'am dat-o uitării.

Senin. Am dispus la administrație să Vă trimită numerii. Foiletonul face bună impresie. Ne-ați făcut o deosebită plăcere și bucurie. Vă rugăm continuarea. Salutări cordiale.

Redactor responsabil: **Dr. Teodor Botiș**, profesor.

PARTEA OFICIALĂ.

Nr. 1140/1918.

Tuturor oficiilor protopresbiterale și parohiale din districtul Consistorului arădan.

Cu ajutorul lui Dumnezeu încheindu-se pacea cu statele dela Răsărit acum a sosit timpul, ca prizonierii noștri din acestea state să fie eliberați din prinsoarea, în care au ajuns luptându-se pentru patrie și tron. După multele suferinți, la cari au fost expuși acești fii ai noștri, ei acum au să supoarte greutățile și lipsurile mari încopciate cu călătoria lungă și obositoare până să ajungă la hotarele scumpei lor patrii. Se cuvine deci, ca cel puțin atunci, în momentul când ei își revăd și sosesc în țara lor dorită, să fie primiți cu dragostea, ce li-o datorăm și să fie provăzuți cu mijloacele necesare pentru ca să-și poată continua drumul. mulțămii și satisfacții la locul destinației lor. Această îngrijire însă recere iar cheltuieli enorme. Sarcina acestei îngrijiri și acestor cheltuieli a primit-o asupra sa Societatea Crucea-Roșie, care în decursul înfricoșatului și îndelungatului războiu cu zel înfocat s'a nizuit și până acum să aline durerile celor ce au avut să sufere luptând pentru țară și domnitor.

Se cuvine deci, ca fiecare cetățean bun să grăbească întru sprijinirea frumoasei instituțiuni, care e Crucea-Roșie. Invităm dar prin aceasta pe toți On. conducători ai oficiilor protopresbiterale și parohiale, ca să facă cunoscută credin-

cișilor noștri starea lucrurilor și să-i provoace a contribui și dâșii din avutul lor cu danii pe seama societății Crucea-Roșie în scopul de a se ajutură frații noștri, cari în curând au să sosească din prinsoare acasă. Dăruirile au să se trimită la adresa: „Magyar Vörös-Kereszt egyesület — Budapest“, de unde în scopul acesta se pot cere și cecuri postale.

Arad, 21 Martie (3 Aprilie) 1918.

Ioan I. Papp, episcop.

Concurse.

Pentru îndeplinirea vacantei parohii din **O.-Homorogh** protopresbiteratul Tinca, (cottul Bihor), cu termin de **30 zile** dela prima publicare; pe lângă următoarea dotațiune: 1. Una sesiune de pământ. 2. Una cânepiște. 3. Pășunatul ce revine după pământul parohial. 4. Casa parohială cu apartinențele ei și grădina. 5. Bir preotesc dela familiile cu pământ 30 litre cucuruz, dela cele fără pământ 15 litre anual. 6. Stoale îndatinate. 7. Intregire dela stat, care însă parohia nu o garantează.

Dările publice are să le supoarte preotul ales, care va fi îndatorat a catehiza în școalele din comună fără a putea pretinde dela parohie altă remunerațiune.

Parohia e de clasa primă.

Reflectanții nainte de a se prezenta în parohie trebuie să se prezinte naintea protopresbiterului tractual și să dovedească că au cvalificațiunea prescrișă pentru parohia de cl. I, iar recursurile lor adresate comitetului parohial să le prezinte subscrisului protopresbiter, și să se prezinte în vre-o Duminecă ori sârbătoare în biserica din O.-Homorog, spre a-și arată desteritatea în cele rituale.

Nicolae Roxin, ppresbiter.

—□—

1—3

Pentru vacanta parohie de clasa a treia din **Foneu** (Rózsafalva), protopopiatul Tinca, (cottul Bihor); cu termin de **30 zile** dela prima publicare, pe lângă următoarele emolumente:

1. Pământ 25 jughere 686□, parte arător parte fânaț. 2. Bir parohial 30 litre de cucuruz sfărîmat dela fiecare casă sau prețul curent dela cari nu vor avea. 3. Casa parohială cu intravilan. 4. Stoalele îndatinate. 5. Intregirea dela stat, dar parohia nu o garantează.

Dările publice după aceasta dotațiune le va plăti preotul ales, și va fi îndatorat a catehiza în școală fără altă remunerațiune, având a se prezenta reflectanți în vre-o Duminecă ori sârbătoare în biserica din Foneu pentru a-și arată desteritatea în cele rituale.

Reflectanții sunt îndatorăți a se prezenta înaintea protopresbiterului tractual pentru dovedirea că dispun de cvalificațiunea recerută, iar recursurile ajustate conform regulamentului și adresate comitetului parohial să le înainteze subscrisului protopresbiter.

Nicolae Roxin, protopresbiter.

—□—

1—3

Pentru vacanta parohie de clasa a III-a din **Lupoia** (Farkaspaták), protopopiatul Tinca, (com. Bihor), cu termin de **30 zile** dela prima publicare, pe lângă următoarea dotațiune:

1. Casa parohială cu intravilan și extravilan în extenziune de 3 jughere și competița de imaș după aceasta. 2. Bir parohial 30 litre dela fiecare casă, eventual prețul curent. 3. Stoalele îndatinate.

Toate dările publice are să le plătească alesul preot care va fi dator a catehiza în școala din parohie fără alta remunerațiune.

Reflectanții recursurilor ajustate conform regulamentului adresate comitetului parohial au să le înainteze subscrisului protopresbiter, și sunt datori a se prezenta în vre-o Duminecă ori sârbătoare în biserica din Lupoia pentru a-și arată desteritatea în cele rituale, având înainte de prezentare în parohie a se prezenta înaintea protopresbiterului tractual pentru a adeveri că posed cvalificațiunea recerută.

Nicolae Roxin, protopresbiter.

—□—

1—3

În temeiul ordinului Venerat. Consistoriu din Oradea-mare de sub Nr. 2149/B. 1917 pentru îndeplinirea parohiei vacante **Ucuiș** (Ökrös) și publică nou concurs cu termin de alegere **30 de zile** dela prima publicare.

Dotațiunea acestei parohii de clasa II costă din: 1. Pământ parohial de 16 jughere. 2. Competița de pășunat 8 jughere catastr. 3. Birul dela fiecare casă câte 30 litre cucuruz sfărîmat sau prețul curent al aceluia. 4. Dela înmormântări de clasa I 16 cor., de clasa II 12 cor., de clasa III 8 cor., înmormântarea pruncilor 4 cor. botez 80 fil., o sfeștanie 2 cor. cununia 4 cor. Pomenirea binefăcătorilor sf. biserici vii și morți se va face gratuit la zilele amintite. 5. Intregirea dotațiunei dela stat.

Alesul preot va suportă toate dările publice a realităților din folosința sa.

Preotul va fi obligat a catehiza la școalele din comună fără altă remunerație.

De locuință se va îngriji alesul preot.

Reflectanții la aceasta parohie cu observarea prescrișului § 33 a regulamentului pentru parohii, au a se prezenta la sf. biserică pentru a celebra, ori cântă și a cuvântă, — având recursurile adresate comitetului parohial a le trimită la subscrisul în F.-Giriș (Feketegyörös).

Pentru comitetul par. **Petru Serbu**, protopop.

—□—

În conformitate cu rez. conz. se publică concurs pentru îndeplinirea parohiei vacante **Nadăș** cu termin de **30 zile** dela prima publicare în organul oficios „Biserica și Școala“.

Parohia este de cl. I dar sunt admiși în concurs și cei cu cvalificație de clasa a II-a.

Emolumente:

1. Casa parohială. 2. Sesia parohială, după carea contribuția o va plăti alesul. 3. Birul legal. 4. Ștoale legale.

Alesul va avea să catehizeze gratuit în școala din Nadăș.

Reflectanții: 1. Trebuie să-și trimită cererile de concurs adresate comitetului parohial din Nadăș și ajustate cu documentele recerute pentru parohia de cl. I—II oficiului protopresbiterat din Buteni.

2. Trebuie să se prezinte în biserica din Nadăș să-și arată desteritatea în rituale.

3. Înainte de a se prezenta în parohie, reflectanții din dieceza noastră trebuie să se însine protopresbiterului tractual și să dovedească că au cvalificația prescrișă pentru parohii de cl. I—II, iar reflectanții din alte dieceze trebuie să dovedească că au consenzul Ven. Consistoriu din Arad sau a I. P. S. Sale dlui episcop din Arad spre a putea recurge la aceasta parohie.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: **F. Roxin**, protopresbiter.

—□—

Pentru îndeplinirea postului de paroh din **Chișirid** (Kisüröd), se publică concurs din nou cu termin de alegere de **30 zile** dela prima publicare în organul diecezan.

Parohia este de clasa a II-a.

Venitele sunt următoarele:

1. Casa parohială cu grădină. 2. Folosința unei sesiuni parohiale (32 jughere catastrale).

3. Dreptul de pășunat și pădure ce revine după pământul parohial.

4. Birul preotesc dela fiecare număr de casă cu pământ câte o măsură (30 litre) de gră și iar dela cei fără pământ 30 litre cucuruz sfărîmat sau prețul curent al aceluia.

5. Ștoalele îndatinate.

6. Intregirea dela stat, fără s'o garanteze parohia.

Contribuțiunea după pământ o va suportă jumătate parohul, jumătate biserica. Preotul va avea să catehizeze regulat, fără să pretindă pentru aceasta onorar dela parohie.

Reflectanții au a se prezenta în termenul concursual — cu observarea prescrișelor Regulamentului în vigoare — în vre-o Duminecă sf. biserică pentru a-și dovedi capabilitatea cântări, tipic și oratorie.

Concursele ajustate sunt a se adresa comitetului parohial din Chișirid, și a se înainteze — cu documentele originale — la P. O. oficiului protopopesc ort. român din Oradea-mare.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: **Andrei Horvath**, protopopul Orăzii-mari.

—□—

3—